

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 570/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], t. č. v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody [REDACTED], zastúpeného Advokátska kancelária Bauer s. r. o., Dénešova 19, Košice, proti príkazu Mestského súdu Košice na vyšetrenie duševného stavu sp. zn. 46Tp/15/2023 z 21. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 23. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia čl. 16 ods. 1, čl. 17 ods. 7, čl. 19 ods. 1, 2 a 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 46Tp/15/2023 a jeho príkazom na vyšetrenie duševného stavu z 21. augusta 2023. Ďalej požaduje, aby bol príkaz na vyšetrenie duševného stavu zrušený a sťažovateľovi bolo priznané finančné zadost'učinenie v sume 3 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených listín vyplýva nasledujúci skutkový stav veci:

3. Uznesením vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru Košice (ďalej len „vyšetrovateľ“) ČVS: ORP-806/X-VYS-KE-2023 z 31. mája 2023 bolo začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie sťažovateľovi pre zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že *«na viacerých miestach v Košiciach, prevažne však v mieste Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach na Žižkovej 21, v presne nezistenom čase, od 9.5.2023 opakovane naliehal slovné na poškodenú [REDACTED], pracovníčku Úradu*

práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, Na Žižkovej 21, ktorá je kolíznou opatrovníckou vo veci syna obvineného mal. J.M. a to opakovanými telefonátmi niekoľko krát do dňa na jej služobnú linku, neohlásenými príchodmi niekoľko krát v týždni do kancelárie poškodenej a dožadoval sa písania návrhu na zmenu neodkladného opatrenia súdu v jeho prospech a s jeho návrhmi následne svoje konanie stupňoval a to tým, že dňa 24.05.2023 v čase 16:17 hod. zaslal mailom list na mailovú adresu poškodenej [REDAKOVANÉ] z mailovej adresy [REDAKOVANÉ], z ktorého textu vyplýva, že nútil poškodenú pod hrozbou inej ťažkej ujmy, aby konala v jeho prospech a to vyvolaním strachu a dôvodnej obavy poškodenej o bezpečnosť jej aj jej rodiny, ako aj bezpečnosť maloletého J.M., ako aj hrozbou profesijného a mediálneho zničenia poškodenej tým, že obvinený v liste uvádza vyhrážky slovami, že jeho trpezlivosť prekročila poškodená mil'ovými krokmi, že v prípade, ak nesplní poškodená jeho požiadavku o napísanie návrhu na zmenu neodkladného opatrenia v jeho prospech, nenechá to obvinený len tak, že málo rodičov sa dokáže len nečinne prizerať, že on by nemal odvahu takto postupovať ako ona, že sa nebude on brániť len zákonným spôsobom, že to berie osobne, že práva svojho syna si zabezpečí sám bez inštitúcií a že garantuje poškodenej, že si zapamätá svoje zlyhanie v prípade, ak si poškodená požadované nesplní, následne dňa 26.05.2023 v presne nezistenom čase vhodil do poštovej schránky poškodenej na jej súkromnej adrese [REDAKOVANÉ] v Košiciach ďalší list s vyobrazením fotografie jej maloletej dcéry, s osobnými údajmi poškodenej a textom: „Keď to nejde po dobrom, pôjde to po zlom, máš 5 dní. PS: Polícia ochraňuje občanov asi rovnako ako vy ochraňujete deti“, čím takto hrozbou inej ťažkej ujmy nútil poškodenú, aby konala v jeho prospech a podľa jeho predstáv ako aj takto svojím konaním do značnej miery ohrozil bezpečnosť poškodenej a ovplyvnil obvyklý spôsob jej života a aj jej rodiny a vyvolal strach a obavy o jej život a zdravie ako aj o život a zdravie jej rodiny.».

4. Uznesením mestského súdu č. k. 45Tp/2/2023-17 zo 4. júna 2023 v spojení s uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 7Tpo/30/2023 z 22. júna 2023 bol sťažovateľ vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku s účinnosťou od 31. mája 2023.

5. Vyšetrovateľ podal 15. augusta 2023 a opakovane 21. augusta 2023 na mestskom súde návrh na vydanie príkazu na vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľa z dôvodu, že zo spisového materiálu a znaleckého posudku č. 39/2023 je zrejmé, že sa sťažovateľ psychologickému vyšetrovaniu nepodrobil, keďže toto odmietol. Vyšetrovateľ poukazuje v odôvodnení návrhu aj na ďalšie skutočnosti, a to na skutočnosti popisované vo výpovedi poškodenej, na vyjadrovaní sťažovateľa vyplývajúce z poškodenou predloženej mailovej komunikácie, na spôsob spáchania skutku, na kriminálnu minulosť sťažovateľa (ktorý bol 8-krát súdne trestaný, a to aj za násilnú trestnú činnosť, z čoho 7 trestov je už zahladených), ale aj na vyjadrenia sťažovateľa vo výpovedi z 8. augusta 2023, kde uviedol, že nerozumie, čo mal spáchať, a neporozumel uzneseniu o vznesení obvinenia.

6. Z príkazu na vyšetrovanie duševného stavu sp. zn. 46Tp/15/2023 z 21. augusta 2023 vydaného mestským súdom vyplýva, že podľa § 148 ods. 2 Trestného poriadku mestský súd vydáva príkaz na vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľa.

6.1. Mestský súd konštatuje skutkovú vetu uznesenia o vznesení obvinenia sťažovateľovi, obsah § 148 ods. 1 až 3 Trestného poriadku a dôvody návrhu vyšetrovateľa na vydanie príkazu na vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľa tak, ako tieto vyplývajú z bodu 5.

6.2. Podľa názoru mestského súdu na účely posúdenia trestnej zodpovednosti sťažovateľa je potrebné zistiť, či v čase predmetného skutku mohol rozpoznať protiprávnosť svojho konania a svoje konanie ovládať. Výsledky vyšetrenia duševného stavu sťažovateľa môžu ovplyvniť aj rozhodnutie o ochrannom opatrení.

6.3. Príkaz na vyšetrenie duševného stavu neobsahuje poučenie o možnosti podať proti nemu opravný prostriedok.

7. Na základe príkazu na vyšetrenie duševného stavu vyšetrovateľ uznesením ČVS: ORP-806/1-VYS-KE-2023 z 22. augusta 2023 pribral znaleckú organizáciu na vykonanie klinického vyšetrenia sťažovateľa na účely podania znaleckého posudku z odvetvia psychiatrie. Už 29. augusta 2023 bolo klinické vyšetrenie sťažovateľa vykonané, hoci v tom čase sťažovateľovi, ale ani jeho obhajcovi nebolo ešte uznesenie o pribratí znaleckej organizácie doručené a nezačala preto ani plynúť lehota na podanie sťažnosti proti tomuto uzneseniu.

7.1. Zo znaleckého posudku Psychiatrickej a sexuologickej expertíznej organizácie, s. r. o. (ďalej len „znalecká organizácia“), zo 4. septembra 2023 vyplýva, že úlohou znaleckého skúmania bolo posúdiť a zodpovedať tieto otázky:

- a) vyšetriť sťažovateľa a vyjadriť sa, či v súčasnosti trpí duševnou chorobou alebo poruchou,
- b) vyjadriť sa, či sťažovateľ v čase prešetrovaného skutku trpel duševnou chorobou alebo poruchou,
- c) vyjadriť sa, či schopnosť sťažovateľa rozpoznať protiprávnosť jeho konania a ovládať ho bola v čase spáchania skutku nejakou mierou znížená,
- d) vyjadriť sa, či je sťažovateľ závislý od alkoholu alebo iných psychoaktívnych látok a či bolo jeho správanie týmto ovplyvnené a je potrebné nariadiť ochranné protialkoholické alebo protitoxikomanické liečenie (v kladnom prípade akým spôsobom),
- e) vyjadriť sa, či je sťažovateľ z psychiatrického hľadiska nebezpečný pre spoločnosť a či je mu potrebné nariadiť ochranné psychiatrické liečenie (v kladnom prípade akým spôsobom),
- f) vyjadriť sa, či je sťažovateľ schopný chápať zmysel trestného konania a či je schopný plnohodnotnej účasti na úkonoch trestného konania vzhľadom na jeho súčasný zdravotný stav, a
- g) uviesť iné dôležité zistenia v rámci znaleckého skúmania, o ktorých nebola položená otázka, hoci sú pre posúdenie osobnosti sťažovateľa podstatné.

7.2. Podľa názoru znaleckej organizácie sťažovateľ v súčasnosti netrpí duševnou chorobou ani poruchou, nie je duševne chorý a má neporušené rozumové, pamäťové, ako aj úsudkové schopnosti. Duševnou chorobou, resp. poruchou netrpel ani v čase prešetrovaného skutku. Jeho schopnosť rozpoznať protiprávnosť jeho konania a ovládať ho boli v čase spáchania skutku plne zachované a nezistilo sa zníženie týchto schopností v nijakej miere. Sťažovateľ nie je závislý od alkoholu, ale ani od iných psychoaktívnych látok. Nezistilo sa preukázateľne ovplyvnenie jeho správania v čase spáchania skutku psychoaktívnymi látkami a nie je potrebné nariadiť mu ochranné protialkoholické, ale ani protitoxikomanické liečenie. Nie je duševne chorý, z psychiatrického hľadiska nie je jeho pobyt na slobode pre spoločnosť nebezpečný a nie je potrebné nariadiť mu ochranné psychiatrické liečenie. Je schopný chápať zmysel trestného konania a z psychiatrického hľadiska je schopný plnohodnotnej účasti na všetkých procesných úkonoch trestného konania. Iné podstatné skutočnosti zistené neboli.

8. Uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 570/2023-13 z 5. decembra 2023 bola ústavná sťažnosť pre namietané porušenie čl. 16 ods. 1, čl. 17 ods. 7, čl. 19 ods. 1, 2 a 3, ako aj čl. 46 ods. 1 ústavy, ale tiež čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru príkazom mestského súdu sp. zn. 46Tp/15/2023 z 21. augusta 2023 na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie. Ústavná sťažnosť vo zvyšnej časti (namietajúcej porušenie rovnakých práv postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 46Tp/15/2023) bola odmietnutá pre zjavnú neopodstatnenosť.

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. Sťažovateľ poukazuje predovšetkým na to, že podľa obsahu príkazu na vyšetrenie duševného stavu „potreba“ vykonať vyšetrenie duševného stavu mala vzniknúť z viacerých dôvodov, a to:

- 1) že sa sťažovateľ nepodrobil psychologickému vyšetreniu,
- 2) zo skutočností popísaných vo výpovedi poškodenej (pričom nie je zrejmé, o ktoré konkrétne skutočnosti má ísť) a tiež z poškodenou predloženej mailovej komunikácie,
- 3) z vyjadrovania sťažovateľa (pričom nie je zrejmé, o ktoré vyjadrenia má ísť),
- 4) zo spôsobu spáchania skutku, ako aj s poukazom na kriminálnu minulosť sťažovateľa 8-krát súdne trestaného, a to aj za násilnú trestnú činnosť,
- 5) z vyjadrení sťažovateľa vo výpovedi z 8. augusta 2023, keď uviedol, že nerozumie, čo mal spáchať, a neporozumel ani uzneseniu.

10. V zmysle konštantnej judikatúry možno príkaz na vyšetrenie duševného stavu vydať najmä v prípade, ak „... konkrétne skutočnosti nasvedčujú tomu, že obvinený môže trpieť duševnou poruchou, ktorá v dobe činu mohla vylučovať alebo znižovať jeho pričetnosť...“ (R 33/1968).

11. Zároveň platí, že ak sa obvinený opakovane dopúšťa tých istých trestných činov, nie je táto skutočnosť sama osebe dôvodom na vyšetrenie jeho duševného stavu.

12. Rovnako v zmysle trestnoprávnej zásady zákazu sebaobviňovania nemôže byť dôvodom na vyšetrenie duševného stavu obvineného nepodrobenie sa psychologickému vyšetreniu, pričom ním nemôže byť ani samotné obhajobné vyjadrenie sťažovateľa ako obvineného ku skutkovej a k právnej stránke uznesenia o vznesení obvinenia, ak 8. augusta 2023 uviedol, že nerozumie tomu, z čoho je obvinený. Uznesenie je totiž tak nezrozumiteľne napísané, že sťažovateľ nechápe, prečo je obvinený zo stíhaného trestného činu. Uvedené môže byť nanajvýš predmetom prieskumu v konaní o sťažnosti podanej proti uzneseniu o vznesení obvinenia, nie teda predmetom konania o vydaní príkazu na skúmanie duševného stavu.

13. Už len z uvedeného vyplýva, že príkaz na vyšetrenie duševného stavu bol vydaný bez toho, aby k tomu existovali dostatočné, relevantné a zákonné dôvody, ale tiež bez toho, aby vôbec existovala konkrétnymi skutočnosťami odôvodnená potreba skúmať duševný stav sťažovateľa. Jednoducho vyjadrené, pochybnosť o „plnej pričetnosti“ sťažovateľa z príkazu na vyšetrenie duševného stavu nevyplýva a nie je zákonným a zrozumiteľným spôsobom preukázaná a proporčne odôvodnená najmä z pohľadu zásahu orgánu verejnej moci do označených práv sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru.

14. Ochrana osobnej slobody, telesnej a duševnej integrity a súkromia je súčasťou širšej kategórie ochrany súkromia zakotvenej vo viacerých článkoch ústavy (čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2 a čl. 21 ods. 1), ako aj v dohovore (iba čl. 8).

15. Pri sťažnostiach pre porušenie čl. 8 dohovoru Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) upriamuje pozornosť na skúmanie „ospravedlniteľnosti takéhoto zásahu“ z pohľadu limitov vymedzených čl. 8 dohovoru. Najprv sa posudzuje „legalita“ (teda či k zásahu došlo na základe zákona), potom „legitímnosť“ (teda či k zásahu došlo pre účely niektorého zo záujmov podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru) a napokon „proporcionalita“ (teda či zásah bol nevyhnutný na dosiahnutie sledovaného cieľa). V záujme rešpektovania proporcionality ESLP zvýraznil potrebu selektovať z viacerých dostupných možností na dosiahnutie cieľa tak, aby bola zachovaná rovnováha medzi právom jednotlivca na súkromie a záujmami štátu (Peck proti Spojenému kráľovstvu z 28. 1. 2003).

16. Sťažovateľ z hľadiska posúdenia „legality“ zásahu namieta, že došlo k vykonaniu vyšetrenia jeho duševného stavu síce na základe písomného a odôvodneného príkazu mestského súdu, avšak tento nebol zákonným spôsobom odôvodnený, pričom mal byť vydaný na základe „opakovaných“ návrhov vyšetrovateľa, čo evokuje postup, keď vyšetrovateľ evidentne vyčkával na situáciu, keď službu na mestskom súde bude mať sudca, ktorý príkaz na vyšetrenie duševného stavu vydá, a preto príkaz na vyšetrenie duševného stavu je možno legálny, ale iba formálne.

17. Samotné odôvodnenie príkazu na vyšetrenie duševného stavu nespĺňa ústavné požiadavky, pretože mestský súd sa primerane nezaoberal posudzovaním kritérií legitimacy a proporcionality pri nariadení vyšetrenia duševného stavu sťažovateľa a tieto uprednostnil pred ústavne chráneným právom sťažovateľa na ochranu súkromia a osobnej integrity.

18. Rozhodovanie vo forme príkazov sa podľa Trestného poriadku uplatňuje najmä tam, kde sa rozhoduje o invazívnych zásahoch do ľudských práv a slobôd. Najčastejšie sa príkazy vydávajú v prípravnom konaní, keď sa na ich základe získavajú dôkazy dôležité pre ďalšie vedenie trestného konania. Požiadavky na kvalitu odôvodnenia príkazov sa odvíjajú aj od štádia trestného konania, v ktorom sú vydávané. V počiatočných štádiách trestného konania nemožno od odôvodnenia príkazov vyžadovať takú kvalitu ako v prípadoch rozhodnutí, ktorými sa trestné konanie alebo jeho štádium finalizuje. Vyšetrovateľ v počiatočnom štádiu konania vyhľadáva dôkazy, a preto nedisponuje ešte dostatočným množstvom informácií na odôvodnenie príkazov, keďže informácie dôležité pre trestné konanie na základe príkazov získava (IV. ÚS 347/2022).

19. V danom prípade nešlo o počiatočné štádium prípravného konania, keďže príkaz na vyšetrenie duševného stavu bol vydaný po takmer 3 mesiacoch od vydania príkazu na domovú prehliadku a zadržania sťažovateľa, keď vyšetrovateľ mal už dostatočné množstvo dôkazov, v dôsledku čoho bolo potrebné, aby mestský súd príkaz na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa dostatočne odôvodnil (ak sa už rozhodol na základe návrhu vyšetrovateľa vydať ho).

20. Vzhľadom na to, že výkonom príkazu na vyšetrenie duševného stavu dochádza k invazívnemu zásahu do práva na súkromie, bolo pre ochranu označených práv sťažovateľa dôležité, aby mestský súd potrebu vykonania vyšetrenia duševného stavu sťažovateľa racionálne odôvodnil konkrétnymi skutočnosťami zaoberajúcimi sa legitímnym cieľom (verejným záujmom na odhalení trestnej činnosti), ako aj proporcionalitou [teda či potreba vykonania príkazu prevažuje nad ochranou

súkromia (II. ÚS 467/2022)]. Mestský súd neuviedol legitímny cieľ, ale ani proporcionalitu. Príkaz na vyšetrovanie duševného stavu nebol racionálne odôvodnený, hoci bolo povinnosťou mestského súdu odôvodniť ho nie arbitrárnym spôsobom, a to s prihliadnutím na skutočnosť, že v systéme všeobecného súdnictva nemal sťažovateľ možnosť dať príkaz na vyšetrovanie duševného stavu preskúmať na základe opravného prostriedku.

21. Okrem toho sťažovateľ namieta, že mestský súd vôbec nehodnotil opodstatnenosť a dôvodnosť trestného stíhania sťažovateľa, ale ani nadkvalifikáciu skutku, hoci podľa § 148 a nasl. Trestného poriadku bol povinný skúmať, či na základe dosiaľ zistených skutočností existuje taká miera poznatkov, ktorá nasvedčuje tomu, že takýto zásah do označených práv sťažovateľa je potrebný, pričom pri posúdení dôvodnosti návrhu vyšetrovateľa mal dôsledne vyhodnotiť a odôvodniť charakter informácií vyplývajúcich z dosiaľ zadovážených dôkazov.

22. Mestský súd sa pri posudzovaní otázky proporcionality vôbec nezaoberal tým, či vydanie príkazu na vyšetrovanie duševného stavu má ustúpiť základnému právu na ochranu súkromia, a to najmä z pohľadu, že sa nevysporiadal:

- 1) s dlhším časovým odstupom medzi údajným protiprávnym konaním sťažovateľa a dňom vydania príkazu na vyšetrovanie duševného stavu,
- 2) s tým, že u sťažovateľa neboli prítomné žiadne náznaky duševnej poruchy alebo choroby, ktoré by mohli mať vplyv na jeho rozpoznávaciu alebo ovládaciu schopnosť v dobe činu, ako aj v čase vydania príkazu na vyšetrovanie duševného stavu,
- 3) s tým, že k vydaniu príkazu na vyšetrovanie duševného stavu došlo „účelovo a svojvoľne“ až na opakovaný návrh vyšetrovateľa, a to po tom, čo sa sťažovateľ v súlade so svojím právom odmietol podrobiť psychologickému vyšetreniu,
- 4) s dôvodným predpokladom o tom, či existujú vôbec akékoľvek dôkazy preukazujúce, že v čase spáchania skutku by u sťažovateľa mohla byť prítomná „zmenšená pričetnosť, resp. nepričetnosť“,
- 5) s tým, na aký účel je vôbec potrebné konať takým invazívnym spôsobom a zasiahnuť do osobnej integrity a práva na súkromie sťažovateľa.

23. Na základe dosiaľ uvedeného treba odôvodnenie príkazu na vyšetrovanie duševného stavu podľa sťažovateľa považovať za ústavne neudržateľné, keďže bez rozumného odôvodnenia došlo k uprednostneniu invazívneho zásahu v podobe vyšetrovania duševného stavu pred ochranou súkromia sťažovateľa.

24. Požiadavku na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia opiera sťažovateľ o čl. 127 ods. 3 ústavy. Je pre neho nepochopiteľné zlyhanie súdnej kontroly a súdnej ochrany zo strany mestského súdu, a preto sa domáha nielen zrušenia príkazu na vyšetrovanie duševného stavu, ale s prihliadnutím na predmet konania, systematické porušovanie svojich práv mestským súdom v trestnom konaní a konaní o väzbe s cieľom nezákonného získania dôkazov a na doslovnú ignoranciu Trestného poriadku žiada aj priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 3 000 eur z dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti. Mestský súd ho svojím postupom a príkazom na vyšetrovanie duševného stavu vystavil pocitu poníženia, nespravodlivosti, beznádeje a právnej neistoty, keďže nekonal v súlade so zákonom, s ústavou a dohovorom, pričom bezdôvodne zasiahol do jeho označených práv. Dospieva k záveru, že v priamej súvislosti s vydaním príkazu

na vyšetrenie duševného stavu mu vznikla nemajetková ujma spočívajúca najmä v pocitoch totálnej neistoty a bezmocnosti zo stavu v namietanom konaní. Trvá aj na tom, aby ústavný súd pri určení finančného zadosťučinenia vychádzal dôrazne zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

Vyjadrenie podpredsedu mestského súdu sp. zn. 1SpRV/1069/2023 z 18. decembra 2023:

25. Ústavná sťažnosť je v celom rozsahu neopodstatnená a má byť preto odmietnutá.

26. Odôvodnenie ústavnej sťažnosti je len akousi kompiláciou nesúvisiacich, resp. náhodne vyskladaných pseudoargumentov účelovo prispôbených predstavám sťažovateľa smerujúcim k výkladu § 148 Trestného poriadku, ktorých podstata spočíva v nedostatočnom odôvodnení predmetného príkazu na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa.

27. V ďalšom sa cituje znenie § 148 ods. 1, 2, 3 a 4, ako aj § 181 ods. 2 Trestného poriadku.

28. Z už uvedeného prehľadu na vec sa vzťahujúcich vnútroštátnych právnych predpisov je zrejmé, že o vyšetrení duševného stavu obvineného sa rozhoduje príkazom súdu (sudcu pre prípravné konanie), ktorý ale vzhľadom na § 181 ods. 2 Trestného poriadku nemusí obsahovať odôvodnenie, keďže Trestný poriadok to výslovne neustanovuje.

29. Právna úprava teda pri vyšetrení duševného stavu obvineného dôsledne rozlišuje, či ide len o ambulantné vyšetrenie alebo o vyšetrenie spočívajúce v pozorovaní v zdravotníckom ústave (resp. v nemocnici pre obvinených a odsúdených, ak je obvinený vo väzbe). Kým v prvom prípade postačuje „len“ vydanie príkazu súdu, resp. sudcu pre prípravné konanie, v druhom prípade je už potrebné rozhodovať uznesením, proti ktorému je prípustná sťažnosť s odkladným účinkom. Takéto rozlišovanie je nepochybne dôsledkom toho, že vyšetrenie duševného stavu obvineného v zdravotníckom ústave je invazívnejšie vo vzťahu k právam obvineného v najširšom slova zmysle, v dôsledku čoho zákonodarca stanovil v takomto prípade prísnejšie podmienky. V danom prípade však nepochybne o vyšetrenie duševného stavu pozorovaním v zdravotníckom ústave nejde. Vysvetľovať rozdiel medzi ambulantným vyšetrením a vyšetrením v ústave, ktoré môže byť spojené aj s faktickým obmedzením osobnej slobody, nie je potrebné, lebo ide o notoricky známu skutočnosť.

30. Odhliadnuc od uvedeného, z povahy inštitútu vyplýva, že možno polemizovať o vhodnosti odôvodnenia aj v prípade príkazu na vyšetrenie duševného stavu podľa § 148 ods. 2 Trestného poriadku. Sudca pre prípravné konanie, ktorý v predmetnej veci rozhodoval a ktorého vyjadrenie vzhľadom na jeho odchod do dôchodku nebolo možné zabezpečiť, predmetné rozhodnutie odôvodnil tak, že si osvojil argumenty uvedené v žiadosti vyšetrovateľa. Nepochybne teda postupoval nad rámec povinností vyplývajúcich z § 181 ods. 2 Trestného poriadku, keďže predmetný príkaz odôvodnenie obsahovať nemusel. Odôvodnenie príkazu nad rámec takto vymedzenej zákonnej povinnosti zároveň predstavuje právny názor sudcu pre prípravné konanie v tejto veci. Je možné polemizovať aj s právnym názorom právneho zástupcu sťažovateľa, ktorý

vymedzil prísnejšie kritériá na posudzovanie príkazu na ambulantné vyšetrenie duševného stavu, ktoré možno aplikovať pri rozhodovaní o d'aleko závažnejších otázkach (napr. o väzbe). Vyčítať súdu za takýchto okolností nedostatočné odôvodnenie však možno považovať za nekorektné v zmysle výkladu § 38 advokátskeho poriadku a za absolútne právne neúčinné.

31. Sťažovateľ napokon ani neuvádza, ako konkrétne malo byť ním tvrdené porušenie práv realizované vydaním príkazu na vyšetrenie jeho duševného stavu. Údajné porušenia sú prezentované len v teoretickej rovine a možno len špekulovať o tom, akú úlohu malo v podaní ústavnej sťažnosti požadované finančné zadost'účinenie.

32. Vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa môže byť v konečnom dôsledku chápané (paradoxne vo vzťahu k ústavnej sťažnosti) aj ako súčasť realizácie práva na obhajobu, keďže výsledok znaleckého skúmania môže byť dôvodom na zastavenie trestného stíhania v zmysle § 215 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku.

Replika právneho zástupcu sťažovateľa z 12. januára 2024:

33. Sťažovateľ trvá na podanej ústavnej sťažnosti a na všetkých skutočnostiach v nej uvedených v celom ich obsahu a rozsahu.

34. Všetky vyjadrenia mestského súdu sú nepresné a skresľujúce podstatné skutočnosti, ale tiež klamlivé so snahou opakovane a systematicky „atakovať“ jeho právneho zástupcu (rovnako ako v konaní vedenom na ústavnom súde pod sp. zn. I. ÚS 618/2023). Pokiaľ mestský súd tvrdí, že ústavná sťažnosť je len akousi „... kompiláciou nesúvisiacich, resp. náhodne vyskladaných pseudoargumentov účelovo prispôbovaných predstavám sťažovateľa.“, treba uviesť, že vyjadrenie mestského súdu by malo byť vecné. Ak ústavná sťažnosť bola prijatá na ďalšie konanie, o „pseudoargumenty“ pravdepodobne nejde.

35. Výklad mestského súdu týkajúci sa ustanovení Trestného poriadku o príkaze na vyšetrenie duševného stavu sa javí ako „nepochopenie“ problematiky z hľadiska porušenia ústavných práv sťažovateľa a jeho práv zaručených dohovorom, pričom mestský súd vôbec nereaguje na ústavnou sťažnosťou nastolené námietky a) absencie posúdenia proporcionality vydania príkazu na vyšetrenie duševného stavu, b) dlhšieho časového odstupu medzi údajným protiprávnym konaním sťažovateľa a dňom vydania príkazu na vyšetrenie duševného stavu, c) neprítomnosti náznakov duševnej poruchy alebo choroby, d) účelovosti a svojvoľnosti vydania príkazu na vyšetrenie duševného stavu až na základe opakovaného návrhu vyšetrovateľa po tom, čo sa sťažovateľ odmietol podrobiť psychologickému vyšetreniu, e) existencie dôvodného predpokladu či dôkazu preukazujúceho možnosť zmenšenej pričetnosti, resp. nepríčetnosti sťažovateľa a f) potrebnosti konať takým invazívnym spôsobom, ktorý zasahuje do osobnej integrity a práva na súkromie sťažovateľa.

36. Pokiaľ sa vo vyjadrení mestského súdu konštatuje nekorektnosť námietok uplatnených právnym zástupcom sťažovateľa v ústavnej sťažnosti, a to vzhľadom na výklad § 38 advokátskeho poriadku (Advokát vystupuje voči súdom a iným orgánom verejnej moci tak, aby nenarušil svoju nezávislosť, ako aj nezávislosť súdu a iného orgánu verejnej moci. Správa sa k nim slušne a korektné. Obsahom svojich písomných, ústnych a iných prejavov a svojím vystupovaním vrátane celkovej úpravy zovňajšku prispieva k dôstojnosti a vážnosti úkonov, na ktorých sa zúčastňuje, ako aj k vážnosti advokátskeho povolania., pozn.), s tým, že tieto námietky treba považovať

za absolútne právne neúčinné, sťažovateľ poznamenáva, že vyjadrenie by malo byť vecné, najmä za situácie, keď podpredseda mestského súdu nebol zákonným sudcom pre prípravné konanie vo veci, pričom treba zdôrazniť, že právny zástupca sťažovateľa (a súčasne jeho obhajca) je povinný využiť „všetky“ účinné prostriedky ochrany práv sťažovateľa, čo sa mu aj nateraz vždy podarilo. Jedným z týchto prípadov je aj táto ústavná sťažnosť, ktorá už bola ústavným súdom prijatá na ďalšie konanie. Vyjadrenie podpredsedu mestského súdu vo vzťahu k právnemu zástupcovi sťažovateľa nemožno považovať za „... *zdržanlivé, korektné a etické*...“, pričom sa tak deje (ako už bolo naznačené) opakovane, čo právny zástupca sťažovateľa vníma ako akýsi „pokus“ o jeho zastrašovanie zo strany súdnej moci z pozície predstaviteľa všeobecného súdnictva, ktorý je vlastný nedemokratickým režimom, pričom právny zástupca sťažovateľa zatiaľ bližšie na neho reagovať nebude.

37. Sťažovateľ napokon vyčísl'uje trovy právneho zastúpenia za tri úkony právnych služieb v roku 2023 v sume po 208,67 eur, jeden úkon právnych služieb v roku 2024 vo výške 228,83 eur, režijný paušál dvakrát v sume 12,52 eur a raz v sume 13,73 eur a napokon daň z pridanej hodnoty vo výške 136,98 eur. Celkové trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú sumu 821,92 eur, ktorej náhrady sa sťažovateľ domáha od mestského súdu na účet právneho zástupcu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

38. Podľa čl. XI bodu 1 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 veci patriace do pôsobnosti senátov ústavného súdu, ktoré boli pridelené sudcom spravodajcom pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto rozvrhu práce, prerokujú senáty v pôvodnom zložení. Na základe toho rozhodol o prijatej ústavnej sťažnosti senát uvedený v záhlaví tohto nálezu.

39. Ústavný súd vo veci samej rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov a spisov mu predložených bolo zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

40. Podľa názoru sťažovateľa bol príkaz na vyšetrovanie jeho duševného stavu vydaný bez dostatočných a relevantných zákonných dôvodov, resp. bez toho, aby vôbec existovala konkrétnymi skutočnosťami odôvodnená potreba skúmať jeho duševný stav. Z príkazu na vyšetrovanie duševného stavu totiž vôbec nevyplýva pochybnosť o jeho plnej pričetnosti a nie je ani zákonným a zrozumiteľným spôsobom preukázaná a proporčne odôvodnená potreba zásahu orgánu verejnej moci do jeho označených práv podľa ústavy a dohovoru (pozri bod 13). Pritom pri sťažnostiach pre porušenie čl. 8 dohovoru EŠLP upriamuje pozornosť na skúmanie „ospravedlniteľnosti takéhoto zásahu“ z pohľadu limitov vymedzených týmto článkom (najprv sa posudzuje legalita zásahu, potom jej legitímnosť a napokon proporcionalita). Ani jedno z týchto kritérií nebolo podľa názoru sťažovateľa rešpektované (pozri body 15 až 22).

41. Ústavný súd v úvode konštatuje, že skutočnosťou zásadnou pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti (na ktorú správne poukázal aj mestský súd vo svojom vyjadrení) je to, že § 181 ods. 2

Trestného poriadku výslovne stanovuje, že písomné vyhotovenie príkazu musí obsahovať odôvodnenie vtedy, kde to zákon výslovne ustanovuje.

42. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že na rozdiel od rozsudku či uznesenia, pri ktorých odôvodnenie je organickou súčasťou ich obsahových náležitostí, pokiaľ zákon neustanovuje inak, v prípade príkazu platí opačná zákonná premisa, podľa ktorej príkaz (jeho písomné vyhotovenie) musí obsahovať odôvodnenie len vtedy, ak to zákon ustanovuje. Odôvodnenie písomného vyhotovenia príkazu je teda skôr výnimkou ako pravidlom. Trestný poriadok pritom výslovne ustanovuje povinnosť odôvodňovať písomné vyhotovenie príkazu pri príkaze na zatknutie (§ 73 ods. 2 Trestného poriadku), príkaze na uchovanie a vydanie počítačových údajov (§ 90 ods. 1 Trestného poriadku), príkaze na zaistenie peňažných prostriedkov (§ 95 ods. 3 Trestného poriadku), príkaze na zaistenie zaknihovaných cenných papierov (§ 96 ods. 5 Trestného poriadku), príkaze na domovú prehliadku (§ 100 ods. 1 Trestného poriadku), príkaze na prehliadku iných priestorov a pozemkov (§ 101 ods. 1 Trestného poriadku), príkaze na vydanie zásielok (§ 108 ods. 4 Trestného poriadku), príkaze na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky (§ 115 ods. 3 Trestného poriadku) a príkaze na zistenie a oznámenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke (§ 116 ods. 2 Trestného poriadku).

43. Vo vzťahu k tejto skupine príkazov, pri ktorých zákonodarca ustanovuje povinnosť ich odôvodňovať, sa pritom nepochybne vyžaduje, aby odôvodnenia jednotlivých príkazov obsahovali konkrétnu vysvetľujúcu argumentáciu, akými skutočnosťami boli naplnené zákonom ustanovené podmienky na tento zásah. Bez takéhoto odôvodnenia opierajúceho sa o konkrétne skutočnosti je daný príkaz spravidla nepreskúmateľný.

44. Podľa § 148 ods. 2 Trestného poriadku na vyšetrovanie duševného stavu obvineného je potrebný príkaz súdu a v prípravnom konaní sudcu pre prípravné konanie. Z uvedeného vyplýva, že Trestný poriadok výslovne neustanovuje povinnosť odôvodňovať písomné vyhotovenie tohto príkazu. Z uvedeného zároveň vyplýva, že Trestný poriadok ako predpoklad vydania príkazu na ambulantné vyšetrovanie duševného stavu obvineného nestanovuje ani existenciu žiadnych špecifických podmienok.

45. Ak pritom sťažovateľ v odôvodnení ústavnej sťažnosti na podporu svojej argumentácie o nutnosti náležitého odôvodnenia aj napadnutého príkazu na vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľa poukazuje na právny názor ústavného súdu vyjadrený v náleze č. k. IV. ÚS 347/2022-15 z 28. júna 2022 (v zmysle ktorého požiadavky na rozsah alebo kvalitu odôvodnenia príkazov sa odvíjajú aj od štádia trestného konania), ústavný súd konštatuje, že tento právny názor nemožno automaticky aplikovať aj na sťažovateľom napadnutý príkaz na vyšetrovanie jeho duševného stavu, keďže ústavný súd predmetným nálezom nepodrobil ústavnému prieskumu príkaz na vyšetrovanie duševného stavu obvineného podľa § 148 ods. 2 Trestného poriadku (vo vzťahu ku ktorému Trestný poriadok nevyžaduje odôvodnenie), ale predmetom ústavného prieskumu bol príkaz na domovú prehliadku podľa § 100 ods. 1 Trestného poriadku, vo vzťahu ku ktorému Trestný poriadok odôvodnenie vyžaduje.

46. Nadväzujúc na uvedené, ústavný súd poukazuje, že sťažovateľ síce v ústavnej sťažnosti na podporu svojej argumentácie všeobecne poukazuje aj na závery vyplývajúce z judikatúry EŠLP týkajúcej sa porušenia čl. 8 dohovoru, avšak už konkrétne neuvádza žiadne rozhodnutia EŠLP,

z ktorých by vyplývala aplikovateľnosť týchto záverov EŠLP aj na príkaz, ktorým sa prikazuje vyšetrovanie duševného stavu obvineného „len“ ambulantnou formou.

47. Ústavný súd konštatuje, že mestský súd pri vydaní napadnutého príkazu na (ambulantné) vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľa postupoval v zmysle zákonných ustanovení (§ 148 ods. 2 Trestného poriadku v spojení s § 181 ods. 2 Trestného poriadku), a teda napadnutý postup mestského súdu nie je možné hodnotiť ako taký, ktorý by bol v rozpore so znením, zmyslom alebo s účelom relevantných ustanovení Trestného poriadku. Ani sám sťažovateľ pritom v ústavnej sťažnosti nekonkretizoval ustanovenie Trestného poriadku, ktoré by mestský súd zjavne porušil alebo nepripustne „obišiel“. Ústavný súd súčasne zastáva názor, že mestským súdom prezentovaná interpretácia jednotlivých ustanovení aplikovaných právnych noriem (príslušných ustanovení Trestného poriadku týkajúcich sa vydania príkazu na vyšetrovanie duševného stavu obvineného ambulantnou formou) nijako nepopiera ich účel a zmysel a má teda z hľadiska ich ústavnej konformnosti akceptovateľnú podobu.

48. Nad rámec uvedeného ústavný súd pre úplnosť uvádza, že pokiaľ ide o otázku ústavnej konformity samotnej právnej úpravy, v zmysle ktorej príkaz na ambulantné vyšetrovanie duševného stavu obvineného nie je súd povinný odôvodňovať, na takúto otázku by ústavný súd mohol odpovedať iba v konaní o súlade právnych predpisov, nie však v rámci konania o ústavnej sťažnosti.

49. Vychádzajúc z uvedených úvah, nebolo možné dospieť k záveru o porušení označených základných práv sťažovateľa podľa čl. 16 ods. 1, čl. 17 ods. 7, čl. 19 ods. 1, 2 a 3 a čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom a príkazom mestského súdu, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

50. Keďže rozhodovanie o návrhu na zrušenie napadnutého príkazu mestského súdu, ako aj rozhodovanie o návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a priznanie náhrady trov konania je podmienené vyhovením ústavnej sťažnosti vo veci samej (vyslovením porušenia základných práv alebo slobôd zaručených v ústave alebo kvalifikovanej medzinárodnej zmluve), bolo bez právneho významu zaoberať sa týmito ďalšími návrhmi sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu